

קרב הגבורה על כפר דרום

כיתות ט'-י'

תמצית:

בשיעור זה נעסוק בשבעים וחמש שנה לקרב בכפר דרום. דרך סיפור הקרב נחשוב על כוחות וערכים שאנחנו מקבלים ממקימי כפר דרום.

פתיחה:

נבקש מהתלמידים להשלים את המשפט- "גבורה היא.."
לאחר שמיעת המשפטים השונים, נפנה ללימוד את סיפור הקרב על כפר דרום. סיפור גבורה שמשלב בתוכו ערכים וכוחות מיוחדים.

לימוד:

הקדמה: הישוב 'כפר דרום' שהוקם בשנת תש"ז על קרקעות שנרכשו ע"י הקק"ל נושא את שמו של ישוב יהודי קדום שהיה באזור בתקופת התלמוד. ההתיישבות בכפר דרום כחלק מתוכנית יא' הנקודות מבטאת את הקשר ההיסטורי שלנו לנגב. כפר דרום מאופיין מתחילתו באנשים חדורי גבורה ושאר רוח שלא נמנעו מאחיזתם במקום למרות הקשיים הבלתי אפשריים.

נראה לתלמידים את **המיקום של כפר דרום על מפת הארץ** ונסביר את החשיבות שלה בציר התנועה המרכזי ממצרים למרכז הארץ.

נצפה בסרט על ההיסטוריה של כפר דרום.

https://www.youtube.com/watch?v=B_Nhokd8uGY

או בסרט על הקרב שהיה בכפר דרום: **גבורת מתיישבי קיבוץ כפר דרום במלחמת תש"ח**

על מנת ללמוד את סיפורו של הקרב על כפר דרום יותר מקרוב, נחלק את התלמידים לתחנות. בכל תחנה מופיע קטע מהסיפור. ניתן שכל התלמידים יעברו בכל התחנות או שהכיתה תתחלק לקבוצות וכל קבוצה תציג את קטע המידע אותו קיבלה.

קבוצה 1- ההתיישבות

היה זה במוצאי יוה"כ תש"ז כאשר קבוצה של הפועל המזרחי עלתה על האדמה והחלה בהקמת הישוב. כפר דרום היה חלק מ 11 נקודות ישוב בנגב הצפוני, שעלו במוצאי יום כיפור תש"ז בלילה שבין ה 5-6 לאוקטובר 1946, במטרה להשפיע על גבולות הארץ שיהיו בתוכנית החלוקה מאוחר יותר.

קבוצה זו מנתה 27 בנים ו 9 בנות ובשל גילם הצעיר לעיתים 'זכו' ליחס מזלזל מטעם מוסדות הביטחון שפיקפקו על יכולתם להחזיק מעמד בסביבה ערבית עויינת.

- איך לדעתכם הרגישו העולים לקרקע?
- מה לדעתכם נתן להם כח כשהמוסדות פקפקו בהם?
- התבוננו בתמונה. נסו לכתוב שיחה בין שניים מחברי הקבוצה.

קבוצה 2- אחיזה בקרקע

מהכרזת תוכנית החלוקה ב כ"ט בנובמבר 1947 ועד תום ימי המנדט ב 14 במאי 1948 התמידו הערבים בתקיפות על כפר דרום. כל התקיפות נבלמו אם כי חברים רבים מהקבוצה ולוחמי הפלמ"ח נפלו או נפצעו בקרבות.

אחד הקרבות הקשים ביותר בחזית הדרום אם לא הקשה שבהם, החל בלילה שבין ה 10 - 11 במאי ונמשך שלושה ימים. הפלישה המצרית המסיבית לכיוון מרחבי הנגב במטרה להגיע לכיוון תל אביב, עברה דרך כפר דרום. ישוב זה עמד כעצם בגרון והפריע להתקדמות הצבא צפונה. הקרב היה מתיש וכל אותה עת הרעישו המצרים את הקיבוץ בארטלריה ומרגמות. מגדל המים נהרס וכן באר המים, כך שללוחמים כמעט שלא היה מים שלא לדבר על אספקה שלא היתה בנמצא. לאחר ההרעשה הכבידה החלו הגדודים המצרים לתקוף רגלית אך הלוחמים נלחמו בגבורה והסבו אבידות רבות למצרים. סה"כ היו באותה עת 30 חברי קיבוץ וכעשרה חברי פלמ"ח. בתום שלושה ימי קרבות הצליחו הלוחמים להניס את המצרים במחיר דמים נורא, אצל המצרים נמנו מאות הרוגים.

אלו דבריו של משה נצר מפקד הגדוד השני של הפלמ"ח, חטיבת הנגב:

"ידענו שאם לא תעמוד כפר דרום והאויב יגיע ליד מרדכי, הרי תל אביב בסכנה. הערכנו את עמידתה העילאית של הנקודה אשר מילאה תפקיד קשה ורק ההיסטוריה תדע להעריך נכונה את תרומתה של כפר דרום למלחמת הקוממיות"

- אתם מחברי קיבוץ כפר דרום. באחת הנסיעות לקיבוץ נירים, הצפוני לכפר דרום, שמעתם שיח של לוחמים מהפלמ"ח, שאומרים שאתם לא תחזיקו מעמד יום אחד של תקיפות מצריות, היות ואתם צעירים ולא מנוסים שלא לדבר על המספר המצומצם של חברי הקבוצה. נסו לנסח מספר משפטים שתאמרו להם. לחילופין, הגעתם לקיבוץ ואתם עומדים כעת בלילה בעמדה, כיתבו את הדו-שיח בינכם לבין חברכם לעמדה בעקבות הדברים ששמעת בקיבוץ נירים.

כפר דרום - העלייה לקרקע

קבוצה 3- אני נועל את השער, אך אנחנו עוד נחזור

כל הנסיונות להציע בפני לוחמי כפר דרום לסגת נענו על ידם בשלילה, דיאמנט מפקד הכוח אמר לימים כאשר שאלו על דבר נסיגה, 'לא העלינו על דעתנו אפשרות כזו בכלל'

העייפות בקרב היתה כה רבה עד כדי כך שחייל שנרדם בעמדה, מצא את עצמו כשלידו טנק מצרי. הלוחמים קפצו על הטנק והשליכו פנימה חומר נפץ שגרם לשרפת הטנק.

39 גיחות של מטוס פייפר קטן שחג מעל הקיבוץ וזרק אספקה ונשק, לרוב נפלו מחוץ לקיבוץ ולא יכלו לעזור ללוחמים.

ב- 8 ביולי 1948 נתן בן גוריון הוראה ליגאל ידן, המפקד בפועל של מלחמת העצמאות, לפנות את כפר דרום. בחשכת ליל כאשר כוחות מצרים מאות מטרים מהם, נסוגו הלוחמים מהקיבוץ, לא לפני שקברו את 9 מחברי הקבוצה שמתו בקרבות. את הנסיגה בהליכה חרישית עשו הם כשבראשם צועד לוחם עם ספר תורה וכן המאסף של הכוח הלך עם ספר תורה. אחרון היוצאים היה המפקד אברהם דימנט שסגר את השער המזרחי, נעל אותו ואמר לחברתו יהודית (לימים אשתו) בקול רם: "אני נועל את השער אך אנחנו עוד נחזור".

לאחר כשמונה שנים, במבצע קדש, נשבה מפקד גדוד מצרי, ובחקירתו סיפר שלחם כמפקד פלוגה מול מגיני כפר דרום, שמונה שנים קודם לכן. הקצין המצרי כינה את לוחמי המקום "ג'ינים", כלומר שדים. "אלה היו ג'ינים", סיפר הקצין המצרי לשוביו, "לכן לא הצלחנו לשבור אותם. רק כשהג'ינים הלכו, כבשנו את הנקודה", הוא אמר.

- כתבו דו-שיח של דיאמנט במפגש עם הנין שלו, לצורך כתיבת עבודת שורשים, התמקדו בשאלותיו של הנין.

איסוף:

נאסוף את הקבוצות השונות. נזמין את התלמידים לשתף בדברים שכתבו.

נספר בכמה מילים על ההיסטוריה של כפר דרום מאז..:

כפר דרום יושבה בשנית (כהיאחזות נח"ל ב-1970, וכיישוב קבע ב-1988) ונעקרה במסגרת תוכנית ההתנתקות 2005.

היום שני יישובים נושאים את זכר כפר דרום- בני דרום ליד הישוב אשדוד שנבנה על ידי מגיני כפר דרום לאחר פינויי ב-1948, ושני דרום ליד נתיבות יישוב שהוקם לאחר פינוי כפר דרום 2005 על ידי תושביו.

הפנמה:

נבקש מהתלמידים לשתף במילה או שתיים שתתאר את תחושתם למשמע סיפור הגבורה (נרשום זאת על הלוח).

נרשום את הערכים והכוחות שעולים מהסיפור, נבקש מהתלמידים לבחור את אחד הערכים או הכוחות שעלו, לכתוב אותו על פתק ולהוסיף כמה מילים מה זה הכח הזה מבחינתו. לשם כך נכוון אותם בעזרת השאלות הבאות:

- מה הכח או הערך שבחרתם?
- נסו להגדיר מהו במילים שלכם.
- מה מיוחד לדעתכם בכח/ערך הזה?
- איפה לדעתכם בחיים שלכם היום יש לו משמעות?

לאחר כתיבה זו, נבקש מהתלמידים לקחת את ה'כח' שקיבלו ולהעניק אותו במילה אחת לחבר מהכיתה.

הצעה לפרוייקט כיתתי-תערוכה:

את האוירה בכפר דרום ניתן לחוש ולראות דרך **תמונות** שמספרות את סיפור ההתיישבות. בתמונות ניתן לראות את פעולותיהם וחיהם של חלוצי יא' הנקודות.

כל זוג יבחר תמונה אחת מתוך מאגר התמונות ויחשוב מה הכח שניבט דרך תמונה זו? לאחר מכן כל זוג יחשוב איך ניתן להמחיש את האווירה במיצג ליד התמונה.

הצעות למיצגים- שחזור התמונה בהתאם לדברים היום, הפיכת התמונה לסרטון, הדפסת התמונה לצד קטעים שעוסקים בכח בו בחרו ועוד..

להרחבה:

קרב הגבורה של כפר דרום במלחמת העצמאות

75 שנה למערכת הגבורה בכפר דרום בתש"ח: עוד נשוב ונבנך...

